

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาของปัญหาและปัญหา

งานบริการวิชาการชุมชนเป็นภารกิจหลักที่สำคัญประการหนึ่งของมหาวิทยาลัยในภูมิภาค เพื่อตอบสนองการพัฒนาของท้องถิ่น โดยเฉพาะมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ที่กำหนดบทบาทด้านบริการวิชาการอย่างชัดเจน ตั้งแต่การจัดตั้งมหาวิทยาลัยให้เป็นมหาวิทยาลัยของภูมิภาคภาคใต้ โดยมหาวิทยาลัยได้ดำเนินงานด้านบริการวิชาการในรูปแบบที่หลากหลาย ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมาย ทั้งในระดับหน่วยงาน บริษัท กลุ่ม องค์กร นักธุรกิจ เจ้าหน้าที่ราชการ พนักงานรัฐวิสาหกิจ เกษตรกร แม่บ้าน เยาวชน บทบาทดังกล่าวได้ดำเนินงานมาอย่างต่อเนื่อง ช่วยเหลือชุมชนและมีความสัมพันธ์อันดีกับชุมชนภาคใต้ตลอดมา

การบริการวิชาการของมหาวิทยาลัยที่ผ่านมา มีรูปแบบการดำเนินงานที่หลากหลาย เช่น การฝึกอบรม วิเคราะห์ ทดลอง ที่ปรึกษาโครงการ บริการให้คำปรึกษา สื่อประชาสัมพันธ์เพื่อเผยแพร่ความรู้ ในแต่ละปีมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ได้จัดกิจกรรมบริการวิชาการ โดยมีหน่วยงาน คณะ ศูนย์ สำนัก สถาบัน รับผิดชอบจัดกิจกรรมทั้งในระดับท้องถิ่น ภูมิภาคและนานาชาติ แต่ด้วยปณิธานในการตั้งมหาวิทยาลัยเพื่อท้องถิ่นภาคใต้จึงได้เน้นการจัดกิจกรรมบริการวิชาการในภาคใต้มากกว่าที่อื่นๆ โดยลักษณะการจัดกิจกรรมขึ้นอยู่กับหน่วยงานที่รับผิดชอบ สาขาวิชาที่ชำนาญ และสาขาวิชาที่จัดการเรียนการสอนของหน่วยงานนั้นๆ (มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 2537)

ในแผนกลยุทธ์ของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ประจำปี 2544-2549 ด้านการบริการวิชาการ ได้กำหนดเป้าประสงค์ให้มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์เป็นมหาวิทยาลัยที่มีโครงสร้างที่เอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติการกิจด้านบริการวิชาการ มีความใกล้ชิดและเป็นพี่พี่ทางวิชาการแก่ชุมชน ทำงานร่วมและตอบสนองความต้องการของภาคเอกชน (มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 2544)

สำนักส่งเสริมและการศึกษาต่อเนื่อง เป็นหน่วยงานที่มีภารกิจในการให้บริการวิชาการชุมชน โดยมุ่งเน้น การจัดกิจกรรม 2 รูปแบบ คือ การจัดฝึกอบรมแบบเก็บค่าลงทะเบียนแก่กลุ่มข้าราชการ เจ้าหน้าที่รัฐวิสาหกิจ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และการจัดฝึกอบรมแบบให้เปล่าสำหรับผู้ด้อยโอกาส นอกจากนั้นยังมีภารกิจอื่น ๆ ตามความต้องการของชุมชน ได้ดำเนินงานต่อเนื่องและมีส่วนช่วยในการแก้ไขปัญหาชุมชนในระดับหนึ่ง (มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 2547)

การจัดฝึกอบรมแบบให้เปล่า หน่วยงานที่รับผิดชอบ คือ ฝ่ายบริการวิชาการชุมชน จัดฝึกอบรมสำหรับผู้นำชุมชน เกษตรกร กลุ่มแม่บ้าน เยาวชนนอกระบบโรงเรียน นักเรียน มีการพัฒนาหลักสูตร โดยสำรวจความต้องการฝึกอบรมจากการประสานงานกลุ่มเป้าหมาย เจ้าหน้าที่ในพื้นที่เพื่อสอบถามความสนใจด้านฝึกอบรมและผลจากการประเมินกิจกรรมที่ผ่านมา รูปแบบสำรวจความต้องการดังกล่าวทำให้ได้ข้อมูลไม่ครบถ้วน ไม่ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายและไม่เป็นระบบที่ชัดเจน จากการติดตามประเมินผลการนิเทศโครงการฝึกอบรมของแต่ละสถานบริการวิชาการชุมชน ที่สังกัดฝ่ายบริการวิชาการชุมชน สำนักส่งเสริมและการศึกษาต่อเนื่อง (มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 2547) ในปีงบประมาณ 2547 การสำรวจความต้องการฝึกอบรมของกลุ่มผู้เข้าอบรม เป็นการสำรวจความต้องการฝึกอบรมเมื่อการฝึกอบรมเสร็จสิ้นแล้วของกลุ่มเป้าหมายเดิมของสถานบริการวิชาการชุมชนที่ผ่านการฝึกอบรม แต่ยังไม่ได้มีการสำรวจความต้องการฝึกอบรมของกลุ่มเป้าหมายกลุ่มอื่นที่ไม่ได้ผ่านการฝึกอบรมซึ่งถือเป็นกลุ่มเป้าหมายที่สำคัญที่จะเป็นผู้รับบริการวิชาการในโครงการฝึกอบรมต่อไป นอกเหนือจากผู้เข้าอบรมเดิมที่ต้องการพัฒนาทักษะด้านต่างๆ เพิ่มขึ้นจากเดิม

นอกจากนี้ ในสถานการณ์ที่เปลี่ยนไป มีปัจจัยภายนอกที่มีผลกระทบต่อความเป็นอยู่ วิถีชีวิตของชุมชนจากเหตุการณ์ความไม่สงบต่างๆ อาจจะมีผลกระทบต่อความต้องการบริการวิชาการเปลี่ยนแปลงไป ดังนั้นการสำรวจความต้องการบริการวิชาการด้านฝึกอบรมแบบให้เปล่า ยังขาดข้อมูลสนับสนุน เพื่อดำเนินงานฝึกอบรมได้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน โดยเฉพาะพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ยะลา ปัตตานี นราธิวาส ที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรมและวิถีชีวิตที่แตกต่างจากภูมิภาคอื่น โดยเฉพาะกลุ่มเป้าหมายต่างๆ เช่น กลุ่มเกษตรกร กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มเยาวชน

จากการศึกษาวิจัยการสำรวจความต้องการด้านบริการวิชาการ โดยส่วนใหญ่เป็นการศึกษาความต้องการของกลุ่มเป้าหมายในเขตพื้นที่อื่นและกลุ่มเป้าหมายยังไม่ครอบคลุม (เบญจนาฏ ดวงจิโน และคณะ, 2548 : 67-68) ทำให้ขาดข้อมูลในด้านความต้องการบริการวิชาการด้านการฝึกอบรมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อใช้ประโยชน์ในการวางแผนจัดทำโครงการฝึกอบรมพัฒนาความรู้ด้านต่างๆ ให้ตรงตามความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย

สำหรับการฝึกอบรมให้กับบุคลากรในภาครัฐและเจ้าหน้าที่สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นกลุ่มเป้าหมายอีกกลุ่มหนึ่งของสำนักส่งเสริมและการศึกษาต่อเนื่อง จึงจำเป็นต้องมีการสำรวจความต้องการฝึกอบรมเพื่อแนวทางในการพัฒนาจัดฝึกอบรมให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและจะเป็นประโยชน์สำหรับหน่วยงานอื่น ในการพัฒนาชุมชน กลุ่ม องค์กรในชุมชนและเป็นการใช้งบประมาณให้คุ้มค่า เกิดประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพ ส่งผลการจัดฝึกอบรม

ของสำนักส่งเสริมและการศึกษาต่อเนื่อง ก่อให้เกิดการพัฒนาความเป็นอยู่และพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในท้องถิ่น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสำรวจระดับความต้องการด้านการฝึกอบรมและจัดอันดับความต้องการฝึกอบรมของประชาชนทั่วไป (เกษตรกร แม่บ้านและเยาวชน) เจ้าหน้าที่ราชการในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้
2. เพื่อศึกษารูปแบบและลักษณะความต้องการฝึกอบรมของเจ้าหน้าที่ราชการในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ทราบถึงแนวโน้มความต้องการด้านการฝึกอบรมของประชาชนทั่วไปในกลุ่มต่าง ๆ และเจ้าหน้าที่ราชการในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้
2. ทราบถึงอันดับความต้องการฝึกอบรมของประชากรกลุ่มต่างๆ ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อเป็นแนวทางในการจัดลำดับความสำคัญก่อน-หลัง ของการดำเนินโครงการให้สอดคล้องกับความจำเป็นที่แท้จริงของสังคม
3. ทำให้ทราบถึงรูปแบบ ลักษณะที่เหมาะสมของการฝึกอบรมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการฝึกอบรมให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคม
4. เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงพัฒนางานด้านฝึกอบรมของสำนักส่งเสริมและการศึกษาต่อเนื่องมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์และหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง ให้สอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริง

ขอบเขตการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยแบ่งเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

1.1 ประชาชนทั่วไป ได้แก่ เกษตรกร แม่บ้าน เยาวชน ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ จำนวน 1,080 คน ได้มาโดยวิธีสุ่มตัวอย่างแบบหลายชั้น (Multi-Stage Sampling)

1.2 เจ้าหน้าที่ราชการ จำนวน 240 คน แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่

1.2.1 เจ้าหน้าที่ราชการด้านเกษตรและพัฒนาชุมชน ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ จำนวน 90 คน

1.2.2 เจ้าหน้าที่ราชการทั่วไป ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ จำนวน 150 คน

2. ตัวแปร

2.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ ประเภทกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย 2 กลุ่ม คือ กลุ่มประชาชนทั่วไป (เกษตรกร แม่บ้าน เยาวชน) และกลุ่มเจ้าหน้าที่ราชการ (เจ้าหน้าที่ราชการ ด้านเกษตรและพัฒนาชุมชนและเจ้าหน้าที่ราชการทั่วไป)

2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ความต้องการฝึกอบรมรูปแบบการ จัดอบรม ช่วงเวลา สถานที่ฝึกอบรม โดยแยกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

2.2.1 กลุ่มประชาชนทั่วไป มี 8 ด้าน คือ ด้านการเมืองการปกครอง ด้านเกษตรกรรม ด้านธุรกิจการเกษตร ด้านสุขภาพอนามัย ด้านอาชีพ ด้านการรวมกลุ่มและการจัดตั้งองค์กร ด้านวัฒนธรรม ด้านสิ่งแวดล้อม

2.2.2 กลุ่มเจ้าหน้าที่ราชการ มี 6 ด้าน คือ ด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง ด้านการบริหารจัดการในองค์กร ด้านการใช้เทคโนโลยีและการสื่อสาร การพัฒนาคุณภาพงานและการมีส่วนร่วม ด้านการพัฒนาทักษะความรู้และทักษะตนเอง ด้านเสริมสร้างขวัญกำลังใจและจรรยาบรรณ

3. ช่วงเวลาในการวิจัย

ระหว่างเดือนมกราคม- ธันวาคม 2550

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การบริการวิชาการชุมชน หมายถึง กิจกรรมหรือโครงการที่มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ จัดขึ้นเพื่อเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ ประสพการณ์สำหรับกลุ่มเป้าหมาย นอกเหนือจากการเรียนการสอน เพื่อเป็นการพัฒนาความรู้ความเข้าใจในด้านต่างๆ เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาการงาน อาชีพ ความเป็นอยู่ในรูปแบบการฝึกอบรม ประชุม สัมมนา สาขิต นิทรรศการ ผ่านสื่อวิทยุ สื่อสิ่งพิมพ์ การให้บริการวิเคราะห์ การให้คำปรึกษา ฯลฯ

2. ความต้องการฝึกอบรม หมายถึง ความประสงค์หรือความต้องการหรือปัญหาซึ่งต้องการดำเนินการหรือแก้ไขด้วยการฝึกอบรม ตามกระบวนการ การถ่ายทอด ความรู้ ทักษะ ทักษะคิด และ ประสพการณ์ เพื่อมุ่งให้เกิดพัฒนาทั้งตัวบุคคล และองค์กร สำหรับงานวิจัยนี้ ความต้องการฝึกอบรม หมายถึง ความต้องการฝึกอบรมของประชาชนและเจ้าหน้าที่ราชการในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

3. เกษตรกร หมายถึง ผู้ประกอบอาชีพด้านการเพาะปลูก การเลี้ยงสัตว์ การประมง หรือวิชาชีพเกษตรกรรมอื่นๆ ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้
4. แม่บ้าน หมายถึง สตรีที่มีอายุ 15 ปีขึ้นไปในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้
5. เยาวชน หมายถึง ผู้ที่มีอายุ 15-25 ปี ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้
6. เจ้าหน้าที่ราชการด้านเกษตรและพัฒนาชุมชน หมายถึง เจ้าหน้าที่ราชการที่ปฏิบัติงานในอำเภอ จังหวัด ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่สังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และสังกัดกรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย
7. เจ้าหน้าที่ราชการ หมายถึง เจ้าหน้าที่ในหน่วยงานต่างๆ สังกัดหน่วยงานราชการในภูมิภาคพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ปฏิบัติงานในระดับอำเภอ จังหวัด

Prince of Songkla University
Pattani Campus

กรอบแนวคิดการวิจัย

